

Εκτός από τις διαδικτυακές «Συνταγές της παρέας», υπάρχουν και οι «Συνταγές της πείνας», ένα ενδιαφέρον βιβλίο που εκδόθηκε φέτος και παρουσιάζει τις διατροφικές συνήθειες των Ελλήνων (για την ακρίβεια, των Αθηναίων) στα χρόνια της Κατοχής

Η συγγραφέας του, η ιστορικός Ελένη Νικολαΐδου, μελέτησε τρεις καθημερινές εφημερίδες της περιόδου 1941-1944 («Αθηναϊκά Νέα», «Καθημερινή» και «Βραδυνή»), στις οποίες είχαν καθιερωθεί στήλες «μαγειρικής των περιστάσεων» με συμβουλές και συνταγές για τις δύσκολες μέρες.

Εδώ παρουσιάζονται και σκηνές της κατοχικής καθημερινής ζωής, που καθώς δεν διαθέτουν ούτε το ηρωικό ούτε το τραγικό στοιχείο, είναι ελάχιστα γνωστές. Π.χ., μαθαίνουμε ότι η περιοχή από την Ομόνοια μέχρι το Μοναστηράκι ήταν γεμάτη μικροπωλητές, που πρόσφεραν «πολεμικά εδέσματα»: χάρτινα χωνάκια με λίγες ελιές, σταφίδες, ό,τι λήγει σε ψωμο (χαρουπόψωμο, καλαμποκόψωμο), κεφτέδες (ο Θεός να τους κάνει), διάφορα ζέοντα ζουμιά ανεξιχνίαστης προέλευσης, πακετάκια με καφέ ή βούτυρο. Και στα πεζοδρόμια της οδού Αθηνάς, ατέλειωτες σειρές από φουφούδες μικρές και μεγάλες, τηγάνια και τηγανάκια, σχάρες, τεντζερέδες και πιάτα για σερβίρισμα. Όλα αυτά δεν είναι γραφικά, αλλά φανερώνουν τη δύναμη και την τέχνη της ανάγκης.

Εκείνα τα μαύρα χρόνια λειτουργούσαν και καφενεία και ζαχαροπλαστεία και μαγέρικα, όμως τα προϊόντα τους δεν είχαν καμία σχέση με ό,τι ξέρουμε. Ενώ τώρα μπορεί κανείς να διαλέξει ανάμεσα σε δεκάδες είδη καφέ, τότε ο καφές ήταν ένας μαύρος ζωμός, ενώ ο πολύ σπάνιος γνήσιος καφές ονομαζόταν «τίμιος». Ας σημειωθεί ότι εκείνα τα χρόνια ούτε αποδείξεις κόβονταν ούτε είχε επινοηθεί διαφορετικός ΦΠΑ για ορθίους και καθημένους ή για την αλμυρή ή γλυκιά μπουγάτσα... Εξάλλου, το ψωμί από σκουπόχορτο υπερέβαινε αυτές τις διακρίσεις.

Η Αθήνα κρύωνε, η Αθήνα πεινούσε, η Αθήνα πενθούσε τους νεκρούς της, όμως ήταν μια πόλη ζωντανή, καθώς τη φλόγιζε η ελπίδα ότι ο πόλεμος θα τελείωνε, θα ερχόταν η «χιλιάκριβη» η λευτεριά. Σήμερα δεν μιλάμε για λούπινα, κούμαρα, σταφιδίνη και χαρούπια, για κεφτέδες από βλίτα ή πλιγούρι, αλλά για δυσβάσταχτα χαράτσια, εισφορές, ανεργία και ατέλειωτες περικοπές, για ανεργία και μετανάστευση, για οικογένειες που κινδυνεύουν να μείνουν δίχως ρεύμα ή δίχως σπίτι.

Οι συνταγές που περιλαμβάνονται στο βιβλίο δεν εντυπωσιάζουν μόνο με την επινοητικότητα τους, αλλά και με την αισιοδοξία που αποπνέουν. «Τα παιδάκια θα φάνε με ξεχωριστή όρεξη αυτό το ζελέ (από χόρτα). Αλλά και οι μεγάλοι θα ενθουσιαστούν».

«Νοστιμότατα και θρεπτικότατα» είναι τα πιάτα που προτείνουν οι σεφ της Κατοχής, οι οποίοι μάλλον δεν θυμίζουν τους σύγχρονους τηλεοπτικούς ομολόγους τους.

Πολλοί σήμερα επικαλούνται το φάντασμα της πείνας για να δικαιολογήσουν τις θυσίες που μας περιμένουν αν δεν συμμορφωθούμε «προς τας υποδείξεις», όμως το βιβλίο αυτό δεν επιχειρεί να μας τρομοκρατήσει ούτε να μας διδάξει την τέχνη της επιβίωσης, αν και μας υπενθυμίζει το πόσο πολύτιμα είναι αυτά που μας δίνει η γη, ακόμα και οι φλούδες των λεμονιών ή των πορτοκαλιών, ακόμα και οι ίνες από τα καθαρισμένα φρέσκα φασολάκια. Θα ήταν επιπόλαιο το να χαρακτηρίσουμε αυτό το βιβλίο επίκαιρο, όμως η κρίση μάς αναγκάζει να το διαβάσουμε διαφορετικά από ό,τι θα το διαβάζαμε, π.χ., στα χρόνια της «δυνατής Ελλάδας». Η γερμανική Κατοχή πάει, πέρασε, όμως ο φόβος της πείνας βρίσκεται πλάι και μπροστά μας, αφού ήδη ακούμε για παιδιά που λιποθυμούν στο σχολείο από ασιτία. Τότε ο εχθρός είχε πρόσωπο και όνομα, όμως σήμερα υπάρχει ο κίνδυνος να του δώσουμε το όνομα του πλησίον μας.

Πολεμικά εδέσματα

Συντάχθηκε απο τον/την Μάνος Στεφανάκης
Δευτέρα, 17 Οκτώβριος 2011 00:00

(ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, "Αποτυπώματα", 16-10-11)